

Ασφαλής χρήση του Διαδικτύου

Συνοπτικός οδηγός για μπαμπάδες και μαμάδες,
για παππούδες και γιαγιάδες

Πρόλογος

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οι διαδραστικές τεχνολογίες, όπως το Διαδίκτυο και το κινητό τηλέφωνο, αποτελούν καταπληκτικά χρηστικά εργαλεία επικοινωνίας, μάθησης, δημιουργίας, διασκέδασης και εργασίας. Με λίγα κλικ μικροί και μεγάλοι μπορούν να βρεθούν σε έναν απέραντο εικονικό κόσμο γεμάτο χίλια θαύματα.

Όμως, ο αχανής αυτός ιδεατός κόσμος, όπως άλλωστε και ο πραγματικός κόσμος στον οποίο ζούμε, έχει και τις σκοτεινές πλευρές του. Ένας ενήλικας είναι σε θέση να κρίνει και να αποφύγει τους κινδύνους που θα συναντήσει εκεί, για ένα παιδί, όμως, τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Η ευθύνη της προστασίας του, λοιπόν, βρίσκεται, όπως και στο φυσικό κόσμο, στα χέρια των γονέων του. Ωστόσο, η προστασία των ανηλίκων δεν είναι μια απλή διαδικασία. Το επιθυμητό δεν είναι ούτε η πλήρης απαγόρευση της πρόσβασης στους διαδραστικούς κόσμους που στερεί το παιδί από ανεκτίμητα εργαλεία, ούτε η παντελής απουσία επιτήρησης και κατά συνέπεια η στροφή προς τις ευχές... για να μη συμβεί τίποτα κακό.

Έχει φτάσει, λοιπόν, ο καιρός για δράση. Μακάρι να μη χρειαζόταν να μάθουμε τι σημαίνει «spam» ή «download» ή «facebook». Πρέπει να το κάνουμε για χάρη των παιδιών μας, τα οποία αφήνουμε πάρα πολύ συχνά να πλοηγούνται μόνα τους στο Διαδίκτυο, κάτι που πολλές φορές ισοδυναμεί με το να τα αφήνουμε να περιφέρονται στην πόλη ολομόναχα... μέσα στη νύχτα!

Όπως δε χρειάζεται να έχουμε δίπλωμα οδήγησης για να μάθουμε τα παιδιά μας να διασχίζουν με ασφάλεια το δρόμο, έτσι και στον ψηφιακό κόσμο δε χρειάζεται να είμαστε οι «γκουρού» της τεχνολογίας για να προστατεύσουμε τα παιδιά μας από τις κακοτοπιές.

Η απάντηση στα παραπάνω είναι η ίδια που μας καθοδηγεί τόσα χρόνια μέσα στον πραγματικό κόσμο:

- » Να τα μάθουμε να είναι υπεύθυνα.
- » Να τα εφοδιάσουμε με σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση.
- » Να τα βοηθάμε όποτε μας το ζητάνε, να είμαστε πάντα στο πλευρό τους, όχι μόνο με το νου μας, αλλά και ως φυσική παρουσία.
- » Να εμπνεύσουμε εμπιστοσύνη.
- » Να είμαστε ενημερωμένοι και να καταβάλουμε προσπάθεια να μάθουμε μαζί με τα παιδιά.

Ο συνοπτικός οδηγός που κρατάτε στα χέρια σας έχει ως στόχο να σας δώσει σημαντικές πληροφορίες γύρω από την ορθή, υπεύθυνη και ασφαλή χρήση των διαδραστικών τεχνολογιών. Ελπίζουμε να σας στηρίξει στα δικά σας ψηφιακά μονοπάτια. Περισσότερες και αναλυτικές πληροφορίες βρίσκετε πάντα στον ιστοχώρο μας 'www.saferinternet.gr'.

Δρ. Βερόνικα Σαμαρά
Επικεφαλής Δράσης Saferinternet.gr
Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου

Περιεχόμενα οδηγού

Η γνώση είναι δύναμη.....	4
Η πληροφορία στο Διαδίκτυο.....	6
Επικοινωνία και προστασία της ιδιωτικής ζωής στο Διαδίκτυο.....	7
Άγνωστοι και Διαδίκτυο.....	9
Ηλεκτρονική παρενόχληση και εκφοβισμός.....	10
Διαδίκτυο και υπερβολική ενασχόληση.....	13
Ό,τι λάμπει στο Διαδίκτυο δεν είναι πάντα χρυσός!.....	14
Ηθική και Διαδίκτυο, σεβασμός στην πνευματική ιδιοκτησία.....	15
Αγοράστε το κατάλληλο παιχνίδι για το παιδί σας.....	17
Αποφυγή κακόβουλου λογισμικού και ανεπιθύμητων μηνυμάτων.....	20
Φίλτρα και γονικός έλεγχος.....	22
Κινητή τηλεφωνία και ασφάλεια.....	25
Ακρωνύμια και emoticons.....	28

Η γνώση είναι δύναμη

Σκεφθείτε αν στον πραγματικό κόσμο...

- » Θα αφήνατε το παιδί σας μόνο του στο πάρκο χωρίς επιτήρηση;
- » Θα αφήνατε το παιδί σας μόνο του τη νύχτα στην πόλη;
- » Θα αφήνατε το παιδί σας να μπει στη θάλασσα αν δεν το είχατε μάθει πρώτα να κολυμπά;
- » Θα αφήνατε το παιδί μας να διασχίσει μόνο του έναν αυτοκινητόδρομο;
- » Θα δίνετε στο παιδί σας τα κλειδιά του αυτοκινήτου σας αν δεν είχε δίπλωμα οδήγησης;
- » Θα εμπιστευόσασταν το παιδί σας σε έναν άγνωστο;
- » Θα αφήνατε το παιδί μας να δει στην τηλεόραση ένα έργο που δεν είναι κατάλληλο για την ηλικία του;
- » Θα αφήνατε το παιδί σας να παίξει στο καζίνο το χαρτζιλίκι του;
- » Θα δίνετε στο παιδί σας την πιστωτική μας κάρτα για να ψωνίσει ότι θέλει, μάλιστα στο πρώτο μαγαζί που θα βρισκόταν μπροστά του;
- » Θα δίνετε τα προσωπικά σας στοιχεία σε κάποιον που θα σας σταματούσε στο δρόμο;

Τα παραπάνω σημαίνουν στον κόσμο του Διαδικτύου...

- » Πλοήγηση χωρίς την ανάλογη επιτήρηση σε σχέση με την ηλικία του παιδιού.
- » Πλοήγηση χωρίς κανόνες και όρια.
- » Πλοήγηση χωρίς κριτική σκέψη.
- » Πλοήγηση χωρίς σωστή εκπαίδευση.
- » Αλόγιστη δημοσίευση προσωπικών δεδομένων.
- » Συνομιλία με αγνώστους σε chat rooms και ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης χωρίς συναίσθηση του κινδύνου.
- » Ενασχόληση με ηλικιακώς ακατάλληλα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

- » Ακούσια ή εκούσια επαφή με (παράνομο) τζόγο, με ενήλικη πορνογραφία και γενικώς με ακατάλληλο ή επιβλαβές για τα παιδιά περιεχόμενο.
- » Εύκολη λεία για ηλεκτρονικές απάτες.

Είναι, λοιπόν, πολύ σημαντικό ως γονείς, αλλά και ως παππούδες και γιαγιάδες που είναι κοντά στα εγγόνια τους, να γνωρίσετε το Διαδίκτυο και (γιατί όχι;) να μάθετε να «σερφάρετε». Ζητείστε από τα παιδιά σας να σας δείξουν τον καταπληκτικό κόσμο του Διαδικτύου!

Έτσι μόνο, θα μπορέσετε:

- **να κατανοήσετε τους πιθανούς κινδύνους** για να τους εξηγήσετε στα παιδιά σας και να τα μάθετε να τους αποφεύγουν.
- **να συζητήσετε με τα παιδιά σας με βάσιμα στοιχεία** αυτά που μπορούν και αυτά που δεν πρέπει να κάνουν στο Διαδίκτυο, και **να θέσετε κανόνες και όρια**, εξηγώντας τους λόγους για τα «όχι» και τα «πρέπει» σας.
- **να ενθαρρύνετε τα παιδιά να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο** για να επικοινωνήσουν, να μελετήσουν, να διασκεδάσουν και να βρουν πληροφορίες με σωστό τρόπο, **όντας υπεύθυνα, σωστά ενημερωμένα και επάγρυπνα**.
- **να εμπνεύσετε εμπιστοσύνη**: Θυμηθείτε ότι, ακόμα και αν τα παιδιά σας είναι κατά πολύ καλύτερα από εσάς σε τεχνικά θέματα που σχετίζονται με τους υπολογιστές, το Διαδίκτυο, ή το κινητό τηλέφωνο, εσείς **έχετε την εμπειρία ζωής και ανεπτυγμένη την απαραίτητη κριτική σκέψη** που μπορεί να υποστηρίξει τα παιδιά στη διαδικασία της αναγνώρισης και της διαφοροποίησης των ευκαιριών και των κινδύνων των ψηφιακών κόσμων.
- Όποτε μπορείτε, κάνετε παρέα στα παιδιά σας όταν χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο. Είναι ένας εξαιρετικός τρόπος να συζητήσετε άμεσα οποιοδήποτε θέμα προκύψει και να καλλιεργήσετε την εμπιστοσύνη μεταξύ σας. Το να μαθαίνετε μαζί είναι μια ευχάριστη πρόκληση. **Κάντε λοιπόν το Διαδίκτυο οικογενειακή υπόθεση!**

Η πληροφορία στο Διαδίκτυο

- Χρησιμοποιείτε το Διαδίκτυο ως **ένα πολύτιμο εργαλείο γνώσης** και εξερεύνησης μέσα στην οικογένεια.
- **Βρείτε κατάλληλους ιστοχώρους** για τα παιδιά σας με διασκεδαστικό, ενημερωτικό ή επιμορφωτικό περιεχόμενο και πλοηγηθείτε σε αυτούς τους χώρους μαζί.
- Μάθετε στα παιδιά σας **να αντιμετωπίζουν με κριτική σκέψη το περιεχόμενο του Διαδικτύου**. Όλοι οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούν να είναι και οι συγγραφείς των πληροφοριών, οπότε η **αξιοπιστία του περιεχομένου** πρέπει να διασταυρώνεται με άλλες έγκυρες πηγές (εγκυκλοπαίδειες, επιστημονικά περιοδικά, εκπαιδευτικός, γονέας), καθώς πολλές πληροφορίες ενδέχεται να είναι παραπλανητικές ή λανθασμένες.
- Μάθετε στα παιδιά σας πώς μπορούν **να αναζητούν στοχευμένα στο Διαδίκτυο**, έτσι ώστε να λαμβάνουν συγκεκριμένα αποτελέσματα στις αναζητήσεις τους. Μέσα από τον ιστοχώρο της Δράσης Ενημέρωσης Saferinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου μπορείτε να πάρετε πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που μπορείτε να βελτιώσετε τις αναζητήσεις σας.
- Μάθετε στα παιδιά σας **να σας ενημερώνουν** αμέσως για ιστοσελίδες ρατσιστικού, εξτρεμιστικού, παρα-θρησκευτικού ή άλλου επιβλαβούς περιεχομένου γι' αυτά.
- Μάθετε στα παιδιά σας **να αναγνωρίζουν τι είναι πληροφορία και τι διαφήμιση στο Διαδίκτυο**. Εξηγείστε στα παιδιά με παραδείγματα ότι πολλές ιστοσελίδες που δίνουν πρόσβαση σε πληροφορία και υπηρεσίες δωρεάν, ακόμα και ιστοσελίδες παιχνιδιών ή άλλων διασκεδαστικών δραστηριοτήτων, ανήκουν σε κερδοσκοπικές εταιρίες που κερδίζουν μέσα από την (κρυμμένη) διαφήμιση, προτρέποντας με αυτό τον τρόπο τα παιδιά στην αγορά αγαθών ή στην έμμεση επιρροή των καταναλωτικών συνθηθειών της οικογένειάς τους (π.χ. αγορά προϊόντων μια συγκεκριμένης μάρκας).

Επικοινωνία και προστασία της ιδιωτικής ζωής στο Διαδίκτυο

- Μάθετε στα παιδιά να χρησιμοποιούν **δύσκολους κωδικούς** για την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες του Διαδικτύου που αποτελούνται τουλάχιστον από 8 χαρακτήρες: γράμματα, αριθμούς και σύμβολα. Αυτοί οι κωδικοί πρέπει να αλλάζουν τακτικά και **δεν πρέπει να αποκαλύπτονται σε κανέναν**, ούτε και στους καλύτερούς τους φίλους. Ειδάλλως, κάποιο άλλο άτομο θα μπορούσε να προφασιστεί ότι είναι το παιδί σας στο Διαδίκτυο, να διαβάσει το ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο, να αναρτήσει λανθασμένες ή κακές πληροφορίες, να παρενοχλήσει άλλα άτομα ή να διαδώσει ψέματα για τρίτους, χρησιμοποιώντας τον κωδικό αυτό.
- Μάθετε στα παιδιά σας, όταν συνδέονται στο Διαδίκτυο από ξένο υπολογιστή, **να μην επισκέπτονται ιστοσελίδες που χρειάζονται κωδικούς** τους, ειδικά εάν η σύνδεση από τον υπολογιστή αυτό δεν είναι προστατευμένη. Ειδάλλως, δε θα μπορούν να είναι σίγουρα ότι κάποια προσωπικά τους στοιχεία δε θα κλαπούν.
- **«Σκέψου πριν δημοσιεύσεις!»** Από τη στιγμή που ανεβάζουμε οτιδήποτε στο Διαδίκτυο, αυτό παύει να είναι προσωπικό και γίνεται δημοσίως προσβάσιμο, οπουδήποτε στον κόσμο. Εξηγείστε το ζήτημα αυτό στα παιδιά σας και συζητήστε μαζί τους. Εάν έχετε μεγαλύτερα παιδιά, ζητήστε τους να αναζητήσουν τους εαυτούς τους στο Διαδίκτυο («Google yourself!») για να δουν ποιες πληροφορίες θα εμφανιστούν στην οθόνη τους.
- Μέσα από συζήτηση, μάθετε στα παιδιά **να προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα τους**: να μην αποκαλύπτουν σε κανέναν τη διεύθυνση της κατοικίας τους, αριθμούς τηλεφώνων, το όνομα του σχολείου τους, τα μέρη που συχνάζουν. Το ίδιο ισχύει για τα δεδομένα της οικογένειάς τους, των φίλων τους ή τρίτων.
- Είναι βασικό να τονιστεί η σημασία της **αποφυγής δημοσίευσης φωτογραφιών στο Διαδίκτυο**, ιδιαίτερα αυτών που αντικατοπτρίζουν προσωπικές στιγμές, γιατί τα παιδιά δεν μπορούν ποτέ να γνωρίζουν ποιοι θα έχουν πρόσβαση σε αυτές. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να δημοσιεύουν φωτογραφίες που τα στοχοποιούν στο φυσικό κόσμο, γιατί έτσι πιθανώς κάποιος άγνωστος να μπορέσει να τα

βρει. Αναζητείστε μια αποκαλυπτική φωτογραφία στο Διαδίκτυο, επάνω στην οποία θα συζητήσετε με τα παιδιά ποια στοιχεία της φωτογραφίας αυτής είναι πολύ προσωπικά και στοχοποιούν τα άτομα που αποθανατίζονται στο φυσικό κόσμο. Τα παραπάνω ισχύουν αντίστοιχα για τη δημοσίευση βίντεο.

- Επίσης, είναι πολύ βασικό να εξηγήσετε στα παιδιά σας πως **δεν μπορούν να ανεβάζουν φωτογραφίες / βίντεο άλλων** ή δικές τους φωτογραφίες / βίντεο όπου απεικονίζονται και άλλα άτομα, αν τα άτομα αυτά δεν έχουν πρώτα ενημερωθεί και συναινέσει σε αυτό.
- Ρωτήστε τα παιδιά σας εάν **όλοι οι φίλοι των φίλων τους** – ή ακόμα και των αδελφών τους – **στον πραγματικό κόσμο είναι και δικοί τους φίλοι**. Ζητείστε τους μετά να σκεφτούν την απάντηση που θα σας δώσουν για τις διαδικτυακές τους «επαφές».
- Εξηγήστε στα μεγαλύτερα παιδιά το οξύμωρο **της αλόγιστης δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο** – με την εντύπωση ότι η δημοσίευση αυτή γίνεται μόνο προς τους φίλους τους – σε σχέση με την απόκρυψη των δραστηριοτήτων τους στο Διαδίκτυο από εσάς, ως δικαίωμά τους στην ιδιωτική τους ζωή. Εξηγήστε τους ότι **στο Διαδίκτυο τίποτα δεν παραμένει ιδιωτικό**.

**Σκέψου πριν δημοσιεύσεις!
Προστάτευσε την ιδιωτική ζωή,
τη δική σου, της οικογένειάς σου,
των φίλων σου.**

Άγνωστοι και Διαδίκτυο

- **Συζητήστε με τα παιδιά για τους αγνώστους στο Διαδίκτυο.** Τα παιδιά πρέπει να αντιληφθούν ότι οι άνθρωποι στο Διαδίκτυο, ακόμα και αυτοί με τους οποίους αλληλογραφούν ή συνομιλούν ακόμα και για πολύ καιρό, αλλά δεν τους γνωρίζουν στο φυσικό κόσμο, δεν είναι πάντοτε αυτοί που φαίνεται ότι είναι. Οι άνθρωποι δε λένε πάντοτε την αλήθεια στο Διαδίκτυο. Πρέπει, λοιπόν, να αντιμετωπίζονται πάντα ως άγνωστοι.
- **Εάν κάποιος διαδικτυακός «φίλος» ζητήσει από το παιδί σας να κρατήσει τη φιλία μυστική, τότε κάτι δεν πάει καλά.** Ποιος αληθινός φίλος θα το ζητούσε αυτό; Συζητήστε το με τα παιδιά σας, έτσι ώστε σε μια τέτοια περίπτωση να σας ενημερώσουν αμέσως.
- Εξηγήστε στα παιδιά σας ότι πρέπει **να είναι ιδιαίτερα προσεκτικά κατά τις συνομιλίες** τους στο Διαδίκτυο και να μην αποκαλύπτουν προσωπικά τους δεδομένα. Ακόμη και σε ένα χώρο συνομιλίας που υποτίθεται ότι είναι μόνο για παιδιά, δεν είναι, προς το παρόν, δυνατό να ελεγχθεί εάν όλοι οι συμμετέχοντες είναι παιδιά. Μπορεί να συμμετέχει ένα ενήλικας που δηλώνει ότι είναι παιδί και που προσπαθεί να παραπλανήσει κάποια άλλα παιδιά.
- **Πρέπει να βεβαιωθείτε ότι τα παιδιά σας δε θα κανονίσουν ποτέ συνάντηση στο φυσικό κόσμο με κάποιο άτομο που γνωρίζουν μόνο μέσω του Διαδικτύου.** Ακόμα και αν τα παιδιά επιμένουν ότι έχουν δει φωτογραφία του ατόμου αυτού, εξηγήστε τους ότι η φωτογραφία αυτή μπορεί να είναι πλαστή για να τα αποπλανήσει σε μια συνάντηση από κακόβουλους. Ακόμα και αν δουν κάποιον μέσω web κάμερας, πάλι διατρέχουν τον ίδιο κίνδυνο από πιθανά παιδοφιλικά ή άλλα κυκλώματα, τα οποία ενδεχομένως να έχουν επιστρατεύσει και ανήλικα παιδιά με σκοπό να προσελκύσουν άλλα παιδιά.

Ηλεκτρονική παρενόχληση και εκφοβισμός

- Η επικοινωνία μέσω του Διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων έχει πολλά εξαιρετικά πλεονεκτήματα. Δυστυχώς, όμως, αυτό το είδος της επικοινωνίας μπορεί να προσφέρει και δυσάρεστες εμπειρίες. Τα παιδιά μπορεί να λάβουν ή να στείλουν μηνύματα με περιεχόμενο που μπορεί να βλάψει τα συναισθήματά τους ή τα συναισθήματα άλλων.
- Η **ηλεκτρονική παρενόχληση** αφορά στη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας για τον εκφοβισμό ή την παρενόχληση ενός ατόμου ή μιας ομάδας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, chat, κινητών τηλεφώνων κτλ. Μεταξύ δε παιδιών και εφήβων πρόκειται για μια εξελισσόμενη μόδα με συνεχή αύξηση των περιστατικών παρενόχλησης μαθητών προς μαθητές αλλά και μαθητών προς τους εκπαιδευτικούς τους! Οι συμπεριφορές που μπορεί να προκύψουν περιλαμβάνουν:
  - » Αποστολή κειμένων, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή άμεσων μηνυμάτων με κακό περιεχόμενο.
  - » Αποκάλυψη ιδιωτικών πληροφοριών ή δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων για άλλους σε ιστολόγια (blogs), σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook), ή σε άλλες ιστοσελίδες.
  - » Κλοπή ταυτότητας: χρήση του ονόματος ξένου χρήστη με σκοπό τη διάδοση φημών και ψεμάτων για κάποιον τρίτο.
  - » Νεκρές κλήσεις.
  - » Προσβλητικά προφορικά μηνύματα.
  - » Μερικές φορές, προσβλητικά γραπτά μηνύματα προς κινητά τηλέφωνα στέλνονται μέσω ιστοσελίδων χρησιμοποιώντας ονόματα και τηλέφωνα ανθρώπων που δεν έχουν καμία σχέση με το μήνυμα αυτό, αλλά καταλήγουν να κατηγορούνται ότι το έστειλαν οι ίδιοι.
  - » Μία άλλη τεχνική που χρησιμοποιείται από όσους παρενοχλούν ηλεκτρονικά είναι η δημιουργία ιστοσελίδων που στοχοποιούν συγκεκριμένα άτομα καλώντας άλλους να δημοσιεύουν μηνύματα μίσους. Επίσης, η παρενόχληση μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος

παίκτης επιτίθενται στο εικονίδιο “avatar” που αντικατοπτρίζει τον εικονικό εαυτό του παιδιού σας σε ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι, π.χ. πυροβολώντας το, κλέβοντας εικονικές κτήσεις, ή αναγκάζοντας το avatar να συμπεριφερθεί με ανεπιθύμητο τρόπο.

- **Η παρενόχληση**, είτε γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα είτε στην αυλή του σχολείου και την παιδική χαρά, **αποτελεί κοινωνικά μη αποδεκτή συμπεριφορά**. Γονείς, εκπαιδευτικοί και παιδιά πρέπει να είναι ευαίσθητοποιημένοι και έτοιμοι να αντιδράσουν. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή παρενόχληση, **η ηλεκτρονική παρενόχληση έχει την ιδιαιτερότητα ότι μπορεί να επηρεάσει το παιδί ακόμη και όταν δε βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τον θύτη**. Για παράδειγμα, ο θύτης μπορεί να στείλει εκφοβιστικό μήνυμα στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του παιδιού ή στο κινητό του τηλέφωνο οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή της νύχτας.
- **Να είστε σε επιφυλακή για ενδείξεις ότι το παιδί σας έχει γίνει στόχος ηλεκτρονικής παρενόχλησης**, π.χ. συναισθηματική αναστάτωση, αποφυγή φίλων, σχολείου, δραστηριοτήτων, πτώση επιδόσεων, λεπτά σχόλια που αντανακλούν διαταραγμένες σχέσεις, είτε ηλεκτρονικά είτε φυσικά.

Για να προφυλάξετε τα παιδιά σας από τέτοιες ανάρμοστες συμπεριφορές:

- Εξοικειωθείτε με το περιβάλλον των παιδιών σας και **γνωρίστε τους φίλους τους**, τους γονείς των φίλων τους, τους δασκάλους και τους συμμαθητές τους.
- **Συχνά τα παιδιά αποφεύγουν να αναφέρουν τα δυσάρεστα** που συναντούν στο Διαδίκτυο ή μέσω του κινητού τους. Γι' αυτό είναι βασικό να τους εξηγήσετε ότι, αν τους συμβεί κάτι δυσάρεστο, δε φταίνε αυτά και θα πρέπει να το αναφέρουν άμεσα σε εσάς.
- **Μάθετε στα παιδιά σας να μην απαντούν ποτέ σε πρόστυχα ή προσβλητικά μηνύματα**. Εάν λάβουν τέτοια μηνύματα ή μηνύματα που δεν κατανοούν, αν δουν απρεπείς εικόνες στο Διαδίκτυο, αν λάβουν τέτοιες εικόνες στο κινητό τους τηλέφωνο, ή αν παρενοχληθούν, πρέπει πάντοτε να σας το λένε.

- **Εάν τα παιδιά σας παρενοχλούνται, ερευνήστε εάν ο δράστης βρίσκεται στο κοντινό σας περιβάλλον.** Συχνά ο θύτης είναι συμμαθητής ή φίλος, που για κάποιο λόγο θέλει να παρενοχλήσει / γελοιοποιήσει / εκφοβίσει το παιδί σας ή που απλά το κάνει «για πλάκα» μην έχοντας συναίσθηση των πιθανών συνεπειών. Σε μια τέτοια περίπτωση μιλήστε άμεσα με τους γονείς του θύτη καθώς και με τη διεύθυνση του σχολείου.
- Για τέτοια προβλήματα μπορείτε να επικοινωνείτε με τη **Γραμμή Βοηθείας Υποστηρίζω** του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου, στο **τηλέφωνο χωρίς χρέωση 800 11 800 15**, ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση **help@saferinternet.gr**. Η Γραμμή υλοποιείται από τη Μονάδα Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και είναι ανοιχτή Δευτέρα - Παρασκευή, ώρες 9:00 – 15:00.
- **Προωθείστε μέσα στην οικογένεια ένα περιβάλλον που δεν ανέχεται την παρενόχληση.** Διδάξτε στα παιδιά σας ότι ανωνυμία στο Διαδίκτυο δε σημαίνει ανεύθυνη συμπεριφορά. Όλοι μας αφήνουμε ηλεκτρονικά ίχνη στο Διαδίκτυο, συνεπώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε ευγενικά, με κανόνες και με ηθική, όπως και στον πραγματικό κόσμο. Θυμηθείτε ότι ακόμη και τα ίδια σας τα παιδιά δεν είναι πάντα αγγελούδια!
- **Τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και πώς να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.** Διατηρείτε συνεχώς ανοικτό διάλογο μαζί με τα παιδιά σας, ώστε να σας εμπιστεύονται τις όποιες ανησυχίες τους. Οι διαδραστικές τεχνολογίες, όπως το Διαδίκτυο και η κινητή τηλεφωνία, μπορούν να σας προσφέρουν εξαιρετικές ευκαιρίες για συζήτηση και προβληματισμό!

**Δεν είμαστε ανώνυμοι στο Διαδίκτυο.
Όλοι αφήνουμε ηλεκτρονικά ίχνη!**

Διαδίκτυο και υπερβολική ενασχόληση

- Η πρόληψη από την «εξάρτηση» στο Διαδίκτυο είναι εύκολη, αρκεί να **λάβετε εγκαίρως υπόψη σας τα σημάδια** που δείχνει ένα παιδί και να **ζητήσετε άμεσα βοήθεια από τους ειδικούς**.
- Μπορείτε να βοηθήσετε να αναγνωριστούν εκείνα τα παιδιά που βρίσκονται στο δρόμο για την «εξάρτηση» από το Διαδίκτυο, καθώς εσείς – καλύτερα από κάθε άλλον – γνωρίζετε τις καθημερινές συνήθειες των παιδιών σας και μπορείτε άμεσα να δείτε **αλλαγές στον τρόπο συμπεριφοράς** τους. Έτσι, λοιπόν, αν παρατηρήσετε τα παρακάτω συμπτώματα:
  - » Εκνευρισμός όταν το παιδί είναι εκτός Διαδικτύου
  - » Χρήση του Διαδικτύου πολύ περισσότερο από το προτιθέμενο
  - » Ξαφνική σχολική αποτυχία
  - » Διαταραχές ύπνου και αλλαγή των συνηθειών ύπνου / κούραση και υπνηλία
  - » Μειωμένη φυσική δραστηριότητα
  - » Διαταραχή στις διαπροσωπικές σχέσεις
  - » Αλλαγή των συνηθειών του παιδιού, όπως π.χ. παραμέληση φίλων, αγαπημένων χόμπι
  - » Παραμέληση της προσωπικής υγιεινής

επικοινωνήστε άμεσα με τη Γραμμή Βοήθειας ΥποΣΤΗΡΙΩ 800 11 800 15 / help@safefinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου. Η Γραμμή λειτουργεί Δευτέρα - Παρασκευή και ώρες 9:00 - 15:00.

- Μάθετε στα παιδιά σας να κάνουν **τακτικά διαλείμματα** όταν είναι στον υπολογιστή, για να ξεκουράζονται τα μάτια τους.
- Ο χρόνος που μένουν τα παιδιά σας στον υπολογιστή και το Διαδίκτυο **δεν πρέπει να τους στερεί ούτε ένα λεπτό από την οικογένειά τους**, το διάβασμά τους, το παιχνίδι τους, τα χόμπι τους, τους φίλους τους και τον ύπνο τους.

Ό,τι λάμπει στο Διαδίκτυο δεν είναι πάντα χρυσός!

- Το Διαδίκτυο παρέχει εκπληκτικές ευκαιρίες για εμπορικές συναλλαγές, αλλά, όπως και στον πραγματικό κόσμο, είναι **ανοιχτό τόσο σε έγκυρες εταιρίες όσο και σε απατεώνες** που θα προσπαθήσουν να μας πουλήσουν φύκια για μεταξωτές κορδέλες. Γι' αυτό, οι ανήλικοι δεν πρέπει να κάνουν ποτέ αγορές αν δεν είναι δίπλα τους ένας γονέας. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποφεύγονται ιστοχώροι που δεν μπορείτε να καταλάβετε εάν είναι έγκυροι.
- **Πληκτρολογείτε πάντα εσείς τη διαδικτυακή διεύθυνση** του ηλεκτρονικού καταστήματος, της τράπεζας, του οργανισμού που θέλετε να επισκεφθείτε, για να είστε σίγουροι ότι θα μεταβείτε στη γνήσια και όχι σε άλλη, πλαστή. Βεβαιωθείτε ότι η διεύθυνση ξεκινά με «https://» («s» από την λέξη «secure», δηλαδή ασφαλές) και ότι στο κάτω δεξιό μέρος του πλοηγού σας βλέπετε ένα κίτρινο λουκετάκι. Τέλος, αν για τις διαδικτυακές σας αγορές δε θέλετε να δηλώνετε την συνήθη πιστωτική σας κάρτα, χρησιμοποιείστε μια προπληρωμένη.
- Εξηγείστε στα παιδιά σας ότι **δεν πρέπει να εγγράφονται ποτέ σε κουίζ ή διαγωνισμούς στο Διαδίκτυο** δίνοντας προσωπικά τους στοιχεία **εάν δε σας έχουν πρώτα ενημερώσει**, έτσι ώστε να διασταυρώσετε την εγκυρότητά τους και να διαβάσετε και κατανοήσετε τους όρους χρήσης των προσωπικών στοιχείων. Τέτοιου είδους δραστηριότητες μπορεί να έχουν ως μοναδικό στόχο την ακούσια εγγραφή σε υπηρεσίες με υπέρογκες χρεώσεις, την αρχή αποστολής διαφημιστικών μηνυμάτων, ή ακόμα και την εκμετάλλευσή του παιδιού σας σε διαφημιστικά ερωτηματολόγια ή καμπάνιες. Μπορεί, επίσης, να είναι ψευδείς διαγωνισμοί αποσκοπώντας στο «ψάρεμα» ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (μέθοδοι «Phishing») με στόχο να βλάψουν οικονομικά την οικογένειά σας.
- Είναι βασικό να μάθετε στα παιδιά σας **να μη συμπληρώνουν διαδικτυακές φόρμες στο Διαδίκτυο** χωρίς να έχουν εντοπίσει και διαβάσει προσεχτικά κάποιο κείμενο (όρους χρήσης / πολιτική απορρήτου) μαζί σας που να προσδιορίζει ευκρινώς τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν τα στοιχεία που θα καταχωρίσουν.

Ηθική και Διαδίκτυο, σεβασμός στην πνευματική ιδιοκτησία

- Όλοι μας πρέπει να **αντιμετωπίζουμε τους άλλους χρήστες του Διαδικτύου με τον ίδιο τρόπο που θέλουμε να μας φέρονται αυτοί**. Δεν κατηγορούμε ούτε προσβάλλουμε κάποιον στο Διαδίκτυο θεωρώντας ότι αστειεύμαστε, γιατί το αστείο μας μπορεί να μη γίνει αποδεκτό και να πληγώσει το άτομο αυτό. Συζητήστε αυτό το ζήτημα με τα παιδιά σας.
- Όπως και στον πραγματικό κόσμο, έτσι και στον ψηφιακό τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν πως εάν παραβούν κάποιους συγκεκριμένους κανόνες που συνεπάγονται κυρώσεις, τότε **μέσα από τα ηλεκτρονικά ίχνη** που όλοι αφήνουμε **θα μπορούν να εντοπιστούν** οπουδήποτε στον κόσμο.
- Ενθαρρύνετε τα παιδιά σας να χρησιμοποιούν **ιστοσελίδες με νόμιμο περιεχόμενο**. Έτσι θα αποφεύγουν και την πιθανή εισβολή ιών στον υπολογιστή τους από μη νόμιμους ιστοχώρους.
- Εξηγείστε στα παιδιά σας ότι δεν μπορούν να προωθούν ηλεκτρονικά μηνύματα που έλαβαν και που βρίσκουν απαράδεκτα, γιατί είναι σα να προωθούν **ανεπιθύμητη αλληλογραφία**.
- Μιλήστε στα παιδιά σας για **τη σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας** μέσα από παραδείγματα. Ρωτήστε τα πώς θα ένοιωθαν αν κάποιος τρίτος χρησιμοποιούσε δικές τους δημιουργίες δίχως την άδειά τους. Εξηγήστε στα παιδιά ότι δεν μπορούν να αντιγράψουν έτσι απλά κείμενα από υλικό του Διαδικτύου για τις εργασίες τους, γιατί είναι σα να κλέβουν. **Η αντιγραφή στο Διαδίκτυο μπορεί να είναι παράνομη** και δε βοηθάει καθόλου στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων και της κριτικής ικανότητας των παιδιών, προσόντα που θα χρειαστούν στο μέλλον. Ο όρος «copyright» δε σημαίνει... «the right to copy»!
- Εξηγείστε στα παιδιά σας ότι **δεν μπορούν έτσι απλά να «κατεβάζουν» λογισμικό, μουσική, βίντεο**, ή οτιδήποτε άλλο από το Διαδίκτυο ή μέσω του κινητού τους τηλεφώνου **που αναφέρει πνευματική ιδιοκτησία**, γιατί εκείνη τη στιγμή **παρانونούν χωρίς να το ξέρουν**. Υπάρχουν πολλές ιστοσελίδες που παρέχουν δωρεάν υλικό στους χρήστες τους, όπως π.χ. από νέους μουσικούς που θέλουν να γίνουν γνωστοί στο κοινό.

- Εξηγείστε στα παιδιά σας ότι **δεν μπορούν να δημοσιεύουν φωτογραφίες ή βίντεο στο Διαδίκτυο όπου απεικονίζονται φίλοι τους ή άλλα άτομα**, εάν οι φίλοι ή τα άτομα αυτά δεν έχουν πρώτα συμφωνήσει για τη δημοσίευση της φωτογραφίας ή του βίντεο. Κάθε ένας από εμάς είναι κάτοχος της «πνευματικής ιδιοκτησίας» του εαυτού μας, κι αυτό πρέπει να γίνεται απολύτως σεβαστό.

**Σέρφαρε ηθικά και
με κριτική σκέψη**

Αγοράστε το κατάλληλο παιχνίδι για το παιδί σας

- Προκειμένου να διασφαλιστούν οι ανήλικοι από παιχνίδια ακατάλληλα γι' αυτούς δημιουργήθηκε το σύστημα «*PEGI - Pan European Game Information*». Το σύστημα αποτελείται από δύο μέρη: την **κατάταξη του παιχνιδιού σε ηλικιακές ομάδες** και τον **χαρακτηρισμό του περιεχομένου**. Τα περισσότερα ηλεκτρονικά παιχνίδια που κυκλοφορούν στο εμπόριο έχουν ετικέτα του PEGI στην μπροστινή και την πίσω όψη της συσκευασίας (DVD box).
- Ηλικιακή κατάταξη:** Οι διάφορες ηλικιακές ομάδες στις οποίες κατατάσσονται τα παιχνίδια είναι: **3+**, **7+**, **12+**, **16+** και **18+**. Η παραπάνω κατάταξη υποδηλώνει τις ηλικίες στις οποίες απευθύνεται το παιχνίδι και θεωρείται κατάλληλο. Έτσι, η ετικέτα 3+ δηλώνει ότι το παιχνίδι είναι κατάλληλο για ένα παιδί ηλικίας τριών ετών και άνω. Σημείωση: ο χαρακτηρισμός του PEGI **δεν αναφέρεται στην δυσκολία του παιχνιδιού**. Ένα παιχνίδι με την ετικέτα 3+ θεωρείται ακίνδυνο, μπορεί όμως να είναι πολύπλοκο για ένα τριχρόνο παιδί.

Οι ετικέτες της ηλικιακής κατάταξης του συστήματος PEGI

- Χαρακτηρισμός περιεχομένου:** Υπάρχουν επτά ειδικές ετικέτες οι οποίες μπορεί να χαρακτηρίζουν το περιεχόμενο ενός παιχνιδιού:

  - » Βία: Το παιχνίδι εμπεριέχει απεικονίσεις βίας.
  - » Ναρκωτικά: Το παιχνίδι απεικονίζει τη χρήση ναρκωτικών ή εμπεριέχει αναφορές σε αυτήν.
  - » Χυδαία γλώσσα: Το παιχνίδι εμπεριέχει χυδαία γλώσσα.
  - » Φόβος: Το παιχνίδι μπορεί να είναι τρομακτικό για τα μικρά παιδιά.
  - » Σεξ: Το παιχνίδι απεικονίζει γυμνό και/ή σεξουαλική συμπεριφορά ή εμπεριέχει σεξουαλικές αναφορές.

- » Διακρίσεις: Το παιχνίδι απεικονίζει διακρίσεις ή εμπεριέχει υλικό που μπορεί να τις ενθαρρύνει.
- » Τζόγος: Το παιχνίδι παροτρύνει σε τζόγο ή τον διδάσκει.

ΒΙΑ

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΧΥΔΑΙΑ ΓΛΩΣΣΑ

ΦΟΒΟΣ

ΓΥΜΝΟ

ΤΖΟΓΟΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

ΣΕ ΣΥΝΔΕΣΗ

PEGI
ONLINE

Οι ετικέτες χαρακτηρισμού περιεχομένου του συστήματος PEGI

Αν και αποτελούν απλή σύσταση προς τους αγοραστές, οι ετικέτες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την ασφάλεια των παιδιών.

- **Το εικονίδιο PEGI online:** παράσχει στους ανήλικους καλύτερη προστασία έναντι πιθανού ακατάλληλου περιεχομένου **στα διαδικτυακά παιχνίδια**. Έτσι, τα παιχνίδια που ενσωματώνουν το PEGI Online έχουν την υποχρέωση **να αφαιρούν** από την ιστοσελίδα τους **παράνομο και προσβλητικό περιεχόμενο** που έχει δημιουργηθεί από χρήστες, τυχόν **ανεπιθύμητους συνδέσμους**, καθώς και **να λαμβάνουν μέτρα** για την προστασία των νέων ατόμων και του ιδιωτικού τους απορρήτου κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας παιχνιδιού σε σύνδεση.

Βασικές συμβουλές για τη χρήση ηλεκτρονικών παιχνιδιών από τους ανήλικους

- Πριν αγοράσετε κάποιο παιχνίδι, βεβαιωθείτε ότι είναι κατάλληλο για το παιδί στο οποίο απευθύνεται (σύστημα PEGI).
- Θέστε κανόνες σχετικά με το χρόνο που θα μπορούν τα παιδιά σας να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια.

- Αφιερώστε λίγο από τον ελεύθερο χρόνο σας παίζοντας παρέα με το κάθε παιδί σας τα ηλεκτρονικά του παιχνίδια. Αν σας τρομάζουν τα περίπλοκα εικονικά περιβάλλοντα, ζητήστε από το παιδί να σας βοηθήσει να κατανοήσετε τον τρόπο λειτουργίας τους.
- Φροντίστε να παίζουν τα παιδιά σας σ' έναν οικογενειακό χώρο, ώστε να μπορείτε να τα παρακολουθείτε.
- Παρακολουθείτε τις συνήθειες του κάθε παιδιού όταν παίζει. Έτσι, θα μπορέσετε να εντοπίσετε άμεσα σημάδια υπερβολικής ενασχόλησης ή «εξάρτησης».
- Συζητήστε το περιεχόμενο των παιχνιδιών. Ποια στοιχεία μοιάζουν με την πραγματικότητα, ποια όχι και τι αρέσει ιδιαίτερα στα παιδιά σας;
- Μάθετε στα παιδιά να είναι υπεύθυνα στη χρήση των προσωπικών τους δεδομένων ακόμα και κατά τη χρήση ηλεκτρονικών διαδικτυακών παιχνιδιών.
- Ενθαρρύνετε την κριτική σκέψη. Τα παιδιά αποτελούν πολύ κερδοφόρα ομάδα – στόχο για τους διαφημιστές στο Διαδίκτυο και γι' αυτό θα πρέπει να είναι πάντα υποψιασμένα, ώστε να ξεχωρίζουν την πληροφορία από το διαφημιστικό περιεχόμενο μέσα στα εικονικά περιβάλλοντα των παιχνιδιών.
- Όταν τα παιδιά παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια για πολλαπλούς χρήστες:
  - » Επιλέξτε ιστοχώρους με αυστηρούς κανόνες και επιτηρητές.
  - » Μάθετε στα παιδιά να μη δίνουν προσωπικές πληροφορίες σε άλλους παίκτες.
  - » Ενθαρρύνετέ τα να σας αναφέρουν παρενόχληση, εκφοβισμό, χρήση ανάρμοστης γλώσσας, δημοσίευση δυσάρεστου περιεχομένου ή προσκλήσεις για συναντήσεις εκτός παιχνιδιού.
  - » Μάθετε στα παιδιά να μη δεχτούν συνάντηση στο φυσικό κόσμο με άλλους παίκτες.
  - » Απομακρύνετε τα παιδιά από ένα παιχνίδι ή αλλάξτε την ταυτότητά τους, εάν το παιχνίδι ή ο τρόπος που εξελίσσεται κάνει εσάς ή τα παιδιά σας να αισθάνονται άβολα.

Αποφυγή κακόβουλου λογισμικού και ανεπιθύμητων μηνυμάτων

- Καθημερινές ενέργειες, όπως η χρήση συσκευών αποθήκευσης USB ή CD-ROM, το άνοιγμα συνημμένων αρχείων από το ηλεκτρονικό σας ταχυδρομείο, ή το «κατέβασμα» προγραμμάτων από το Διαδίκτυο, μπορούν να ενέχουν κινδύνους. Οι κίνδυνοι αυτοί αφορούν κυρίως στη διάδοση κακόβουλου λογισμικού φτιαγμένου με στόχο να βλάψει τον υπολογιστή σας, να υποκλέψει προσωπικά δεδομένα, ή να σας βομβαρδίσει με ανεπιθύμητο διαφημιστικό υλικό. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να είστε προσεκτικοί. Οι παρακάτω συμβουλές θα σας βοηθήσουν να αποφεύγετε τέτοιους είδους καταστάσεις.
- Εγκαταστήστε στον υπολογιστή σας ένα πρόγραμμα προστασίας από ιούς «**antivirus**» και ένα τείχος προστασίας «**firewall**».
  - » Το antivirus εγκαθίσταται στον υπολογιστή και ελέγχει όλα τα αρχεία που βρίσκονται σε αυτόν αλλά και τα συνημμένα αρχεία σε ηλεκτρονικά μηνύματα. Αν εντοπιστούν ιοί, το antivirus ενημερώνει αμέσως και στις περισσότερες περιπτώσεις απομονώνει ή επιδιορθώνει τα αρχεία που έχουν προσβληθεί από τον ιό. Ένα πρόγραμμα antivirus πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς και μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί για φιλτράρισμα ιστοσελίδων. Λογισμικά antivirus κυκλοφορούν ευρέως στο εμπόριο ή προσφέρονται από τους παρόχους υπηρεσιών Διαδικτύου.
  - » Το firewall είναι μια συσκευή ή ένα λογισμικό που αναλαμβάνει να αποτρέψει ή να σταματήσει μη εξουσιοδοτημένα άτομα να αποκτήσουν πρόσβαση στον υπολογιστή. Ένα firewall ελέγχει όλα τα αρχεία που μπαίνουν ή βγαίνουν από τον υπολογιστή. Εάν υπάρχει κάποιο ύποπτο αρχείο θα το αναλάβει το firewall και ο υπολογιστής θα είναι ασφαλής.
- Μάθετε στα παιδιά σας να **μην ανοίγουν ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από άτομα που δε γνωρίζουν ή ακόμα και από γνωστούς τους εάν δεν αναμένουν μήνυμά τους**, γιατί μπορεί να μεταδώσει ιούς στον υπολογιστή. Στην τελευταία περίπτωση μπορεί η διεύθυνση κάποιου ατόμου που γνωρίζουμε να έχει παγιδευτεί και να χρησιμοποιείται για να αποστέλλει ιούς σε άλλους χρήστες.

- Μάθετε στα παιδιά σας **να μην ενεργοποιούν ποτέ τους συνδέσμους που βρίσκουν μέσα σε ηλεκτρονικά μηνύματα**, ακόμα και αν τα μηνύματα αυτά προέρχονται από άτομα που γνωρίζουν, καθώς οι σύνδεσμοι αυτοί μπορεί να προωθούν σε ιστοσελίδες κλοπής προσωπικών δεδομένων ή εγκατάστασης ιών στον υπολογιστή. Μάθετέ τα πάντα να πληκτρολογούν εκείνα τη διεύθυνση της ιστοσελίδας που θέλουν να επισκεφτούν.
- Μάθετε στα παιδιά σας **να μην απαντούν ποτέ τέτοια μηνύματα**, γιατί έτσι επιβεβαιώνουν τη διεύθυνσή τους σε επιτήδειους.
- Μάθετε στα παιδιά σας να χρησιμοποιούν τη **δυνατότητα αποθήκευσης μια ιστοσελίδας στα «Αγαπημένα»** τους. Έτσι, θα την ξαναβρουν πολύ εύκολα, αποφεύγοντας να βρεθούν σε ιστοσελίδες ακατάλληλες για την ηλικία τους, π.χ. από λανθασμένη πληκτρολόγηση της διαδικτυακής διεύθυνσης.
- Εξηγείστε στα παιδιά σας πως πρέπει να προστατεύουν την ηλεκτρονική τους διεύθυνση **αποφεύγοντας την άσκοπη δημοσίευσή της** σε ιστοσελίδες που επισκέπτονται. Το ίδιο ισχύει και για τις διευθύνσεις της οικογένειάς τους, φίλων, ή τρίτων.
- Όταν τα παιδιά δημοσιεύουν τη διεύθυνσή τους, **μπορούν να τη «μεταμορφώσουν»** χρησιμοποιώντας χαρακτήρες που θα ξεγελάσουν τα προγράμματα ανίχνευσης διευθύνσεων. Για παράδειγμα, μπορούν να γράψουν τη διεύθυνση **«giannis DOT papas AT xy DOT gr»** αντί για **«giannis.papas@xy.gr»**. Επίσης, μάθετέ τα να χρησιμοποιούν τη φαντασία τους για το όνομα χρήστη, το «username» τους. Όσο πιο παράξενο, τόσο πιο δύσκολο είναι να το φανταστεί κανείς για να τους στείλει ανεπιθύμητη αλληλογραφία «spam».
- Τα παιδιά πρέπει να αποφεύγουν **ύποπτες ιστοσελίδες** και αν μπουν σε κάποια από αυτές κατά λάθος, να φύγουν αμέσως. Αν εμφανιστούν παράθυρα που τους ζητούν να συμφωνήσουν σε οτιδήποτε, πρέπει να τα κλείσουν αμέσως (ο καλύτερος τρόπος είναι να κάνουν δεξί κλικ επάνω στο παράθυρο και να επιλέξουν «Κλείσιμο» ή «Close») και ποτέ να μην πατάνε κουμπιά που βρίσκονται μέσα στα παράθυρα αυτά.

Φίλτρα και γονικός έλεγχος

- Ακόμη και τα πολύ μικρά παιδιά μπορούν να επωφεληθούν από την πλοήγηση στο Διαδίκτυο σε ιστοσελίδες που προσφέρονται για ψυχαγωγικούς, ή εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ωστόσο, στο Διαδίκτυο υπάρχει **κάθε λογής περιεχόμενο** που δεν είναι πάντα κατάλληλο για την ηλικία τους.
- Γι' αυτό το λόγο είναι βασικό – ειδικά για τα μικρότερα παιδιά και γι' αυτά που μόλις ξεκινούν την πλοήγησή τους στον κόσμο του Διαδικτύου – να εγκαταστήσουμε ειδικά φίλτρα και να ενεργοποιήσουμε τους μηχανισμούς γονικού ελέγχου.
- Τα φίλτρα είναι προγράμματα που **ρυθμίζουν την πρόσβαση** σε πληροφορίες ή υπηρεσίες στο Διαδίκτυο **σύμφωνα με καθορισμένα κριτήρια**. Μπορούν να εγκατασταθούν στον υπολογιστή σας, σε έναν κεντρικό υπολογιστή που ανήκει σε κάποιο φορέα (π.χ. σε ένα σχολείο) ή στους υπολογιστές ενός παρόχου υπηρεσιών Διαδικτύου και μπορούν να αντιδράσουν ποικιλοτρόπως: μπορούν να ειδοποιήσουν για προβληματικές ιστοσελίδες, να καταγράφουν λεπτομερώς τις κινήσεις ενός χρήστη στο Διαδίκτυο, να μπλοκάρουν ύποπτους ιστοχώρους, ακόμα και να κλείσουν τελείως τον υπολογιστή.
- Ο βασικός στόχος των φίλτρων για την προστασία των ανηλικών είναι η **παροχή ενός αξιόπιστου φράγματος** που αποτρέπει την πρόσβαση σε μη αποδεκτό περιεχόμενο, ή περιεχόμενο που θεωρείται επικίνδυνο, ή σε περιεχόμενο που μπορεί να προκαλέσει ηθικές βλάβες στην ανάπτυξη των παιδιών. Ταυτόχρονα, **το κατάλληλο για τους ανηλικούς περιεχόμενο δε θα πρέπει να μπλοκάρεται**. Έτσι, π.χ. ένα φίλτρο που έχει στόχο να μπλοκάρει τις ιστοσελίδες που περιέχουν σεξ δε θα πρέπει να μπλοκάρει τις ιστοσελίδες που αναφέρονται στην πόλη του Έσσεξ (ΈσΣΕΞ), με άλλα λόγια θα πρέπει να είναι αρκετά έξυπνο, έτσι ώστε το μπλοκάρισμα να γίνεται με εξελιγμένες μεθόδους που αναγνωρίζουν ποιες είναι όντως οι επιβλαβείς ιστοσελίδες και ποιες όχι. Επίσης, ένα φίλτρο δεν πρέπει να είναι περισσότερο περιοριστικό από όσο χρειάζεται, ώστε να μην μπλοκάρει αθώο περιεχόμενο. Ένα πολύ περιοριστικό φίλτρο θα μπορούσε π.χ. να μπλοκάρει την έρευνα για την ιστορία του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, επειδή η αναζήτηση πιθανότατα να οδηγήσει σε σελίδες με περιγραφές βίας.

- Σε ότι αφορά στο γονικό έλεγχο, τα φίλτρα ασχολούνται και με τα δεδομένα που εξέρχονται από τον υπολογιστή, π.χ. για την αποφυγή δημοσίευσης προσωπικών στοιχείων από τα παιδιά, όπως ονόματα, διευθύνσεις σπιτιού ή σχολείου, στοιχεία πιστωτικών καρτών, κ.λπ. Αυτός ο τύπος φιλτραρίσματος είναι πολύ σημαντικός για την προστασία των νεαρών χρηστών και υπάρχουν λογισμικά προγράμματα που διατίθενται ευρέως στο Διαδίκτυο και στο εμπόριο για το συγκεκριμένο σκοπό.

Σημαντικές συμβουλές σχετικές με τα φίλτρα και τον γονικό έλεγχο

- Δημιουργήστε **ξεχωριστό λογαριασμό χρήστη για κάθε παιδί** μέσω του λειτουργικού συστήματος (π.χ. Windows, Linux, Mac OS), στον οποίο μπορείτε να ενεργοποιήσετε επιλογές γονικού ελέγχου ανάλογα με την εκάστοτε ηλικία του παιδιού. Αν δεν μπορείτε να το κάνετε εσείς, ζητήστε τη βοήθεια κάποιου ειδικού, π.χ. από το κατάστημα που αγοράσατε τον υπολογιστή, για να σας βοηθήσει.
- **Χρησιμοποιείτε στο έπακρο τις επιλογές γονικού ελέγχου** που προσφέρουν το λειτουργικό σύστημα του υπολογιστή σας και το πρόγραμμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σας.
- Εξετάστε τις επιλογές γονικού ελέγχου του πλοηγού (browser) και της μηχανής αναζήτησης που χρησιμοποιείτε και **γνωρίστε τις επιλογές που σας παρέχουν οι οικογενειακές ρυθμίσεις** αυτών των προγραμμάτων. Βεβαιωθείτε ότι οι επιλογές απορρήτου είναι ενεργοποιημένες (επισκεφθείτε το μενού «options» του πλοηγού).
- Φυλάξτε τις αγαπημένες ιστοσελίδες των μικρών παιδιών στο φάκελο των **αγαπημένων** τους (μια επιλογή του πλοηγού). Με αυτό τον τρόπο θα χρησιμοποιούν τις αγαπημένες τους σελίδες χωρίς να χρειάζεται να περνούν κάθε φορά μέσα από μηχανές αναζήτησης.
- **Τα φίλτρα** μπορούν να αποδειχτούν πολύτιμα εργαλεία στην προστασία των ανηλίκων από επιβλαβές περιεχόμενο. Όμως, πρέπει πάντα να θυμάστε ότι **μπορούν να δράσουν μόνο συμπληρωματικά** και πιθανώς μόνο σε μικρότερες ηλικίες. Οποιοδήποτε φίλτρο που μπορεί να ενεργοποιηθεί, μπορεί και να απενεργοποιηθεί από έξυπνους νεαρούς χρήστες, που συχνά είναι ειδικοί στο να καλύπτουν τα ίχνη τους από εσάς. Μόνο εάν ξέρετε πώς να χειρίζεστε τον υπολογιστή και τα προγράμματα που περιέχει, θα μπορείτε να εντοπίζετε τέτοιου είδους ενέργειες.

- **Κανένα πρόγραμμα δεν μπορεί να αντικαταστήσει την καθοδήγηση του παιδιού από εσάς.** Τα τεχνικά μέσα δεν είναι πανάκεια και ορισμένες φορές μπορούν να δημιουργήσουν μια ψευδή αίσθηση ασφάλειας εάν δε συνδυαστούν με την κοινή λογική. Η εκπαιδευτική επίβλεψη στο σπίτι σε αντιστοιχία με αυτή που γίνεται στο σχολείο, μαζί με την επικοινωνία μέσα στην οικογένεια και τη γνώση των κινδύνων, είναι προτιμότερη από τα τεχνολογικά φράγματα, καθώς συμβάλλει στη σωστή εκπαίδευση των ανηλίκων, στην κατανόηση των προβλημάτων και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης για την αντιμετώπιση αυτών. Γι' αυτό κάνετε παρέα στα παιδιά σας όταν χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, ειδικά στις μικρές ηλικίες. Είναι ένας εξαιρετικός τρόπος να συζητήσετε άμεσα οποιοδήποτε θέμα προκύψει και να καλλιεργήσετε την εμπιστοσύνη.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΟ
ΜΟΝΑΔΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΥΠΕΡΑΣ (Μ.Ε.Υ.)
Παιδιά και γονείς: 80011 80015

Γραμμή Βοηθείας:

800 11 800 15

(Τηλέφωνο χωρίς χρέωση)

Email:

help@saferinternet.gr

Κινητή τηλεφωνία και ασφάλεια

- Τα κινητά τηλέφωνα αποτελούν πλέον ένα πολύ διαδεδομένο μέσο για την επικοινωνία μικρών και μεγάλων. Οι περισσότερες συσκευές που υπάρχουν στο εμπόριο προσφέρουν πλειάδα υπηρεσιών πέραν του συμβατικού τηλεφώνου, όπως η αποστολή μηνυμάτων (γνωστή σε όλους μας ως SMS), η ανταλλαγή φωτογραφιών, μηνυμάτων πολυμέσων (των λεγόμενων MMS), αναπαραγωγή μουσικής, κ.λπ.
- Όλο και περισσότερα κινητά παρέχουν πλήρη πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Καθώς το κινητό τηλέφωνο είναι ένα προσωπικό εργαλείο, ο γονικός έλεγχος του παιδιού σε σχέση με τη χρήση του κινητού του δεν είναι τόσο απλός. Μάλιστα, το κινητό τηλέφωνο έχει γίνει κοινωνικό «status» για πολλά παιδιά, μέχρι που να μην μπορούν χωρίς αυτό ούτε στιγμή.
- Τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από τη μη ορθή χρήση του κινητού είναι αρκετά σοβαρά: η ενδεχόμενη ανεξέλεγκτη πρόσβαση σε ακατάλληλο υλικό, ή παρενόχληση του παιδιού από κακόβουλους ή παιδόφιλους, η αλόγιστη χρήση του τηλεφώνου από το παιδί, η κλοπή του κινητού και χρήση των προσωπικών δεδομένων που είναι αποθηκευμένα στη μνήμη του, ή η ακούσια έκθεση σε διαφημιστικό υλικό χωρίς το παιδί να είναι σε θέση να αντιδράσει, είναι μερικά από τα προβλήματα αυτά. Κατά συνέπεια, **πρέπει να λάβουμε τα ίδια μέτρα προστασίας που ακολουθούμε και κατά την πλοήγησή μας στο Διαδίκτυο**. Σας παραθέτουμε παρακάτω μερικές γενικές συμβουλές.
- Συμφωνήστε μαζί με τα παιδιά τους κανόνες που θα πρέπει να ακολουθούν όταν χρησιμοποιούν το κινητό τηλέφωνο, ειδικά όταν κάνουν χρήση των online υπηρεσιών.
- Μάθετε στα παιδιά τους πιθανούς κινδύνους, ειδικά αυτούς που έχουν σχέση με προσωπικές επαφές, και εκπαιδεύστε τα να τους αναγνωρίζουν.
- Εκπαιδεύστε τα παιδιά να μην απαντούν σε μηνύματα που λαμβάνουν από ξένους ή που φαίνονται περίεργα.

- Κρατάτε πάντα τον PIN και τον κωδικό σας IMEI σε ασφαλές μέρος ¹.
- Μάθετε στα παιδιά να μη δίνουν τον αριθμό του κινητού τους τηλεφώνου ή προσωπικά τους στοιχεία σε ανθρώπους που δε γνωρίζουν και δεν εμπιστεύονται.
- Εάν υποπτευθείτε ότι κάποιο παιδί σας παρενοχλείται από κάποιον μέσω του κινητού του, ρωτήστε ευθέως το παιδί σας να σας πει εάν πραγματικά συμβαίνει κάτι τέτοιο. Σε τέτοια περίπτωση κρατήστε τα μηνύματα, σημειώστε την ημερομηνία και την ώρα των κλήσεων και επικοινωνήστε με τον πάροχο κινητής τηλεφωνίας, ή με την αστυνομία.
- Μάθετε στα παιδιά σας να ακολουθούν τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς κατά τη χρήση του κινητού.
- Πείτε στα παιδιά σας να μην αφήνουν το κινητό τους σε κοινή θέα και να μην το κρατούν στο χέρι όταν δεν είναι απαραίτητο. Επίσης, δε θα πρέπει να αφήνουν το κινητό τους σε τσέπες και σακίδια στα οποία δεν έχουν οπτική επαφή.
- Συμβουλέψτε τα παιδιά σας ποτέ να μη δίνουν το κινητό τους σε ξένους που τους το ζητάνε για να κάνουν κάποια «επείγουσα» κλήση. Εάν, όμως, η κατάσταση γίνει απειλητική για τα παιδιά, τότε είναι προτιμότερο να δώσουν το κινητό τους, ακόμα και αν τους κλαπεί. Η προσωπική τους ασφάλεια και ακεραιότητα είναι πολύ πιο σημαντική. Άλλωστε, μπορείτε άμεσα να ενημερώσετε για την κλοπή.
- Σιγουρευτείτε ότι τα παιδιά σας γνωρίζουν πως πρέπει πρώτα να ζητούν την άδεια των φίλων ή των γνωστών τους πριν τραβήξουν κάποια φωτογραφία τους ή κάποιο βίντεο από αυτούς. Ποτέ δεν πρέπει να παίρνουν φωτογραφίες ή βίντεο από αγνώστους.
- Μάθετε στα παιδιά σας να μην αποστέλλουν σε κανέναν - ούτε στους καλύτερους φίλους τους - και να μη δημοσιεύουν μέσω του κινητού τους φωτογραφίες ή βίντεο που απεικονίζουν προσωπικές στιγμές και που θα τα έφερναν τώρα ή στο μέλλον σε δύσκολη θέση.

¹ Μονοσήμαντος σειριακός αριθμός που βρίσκετε πληκτρολογώντας *#06# στο κινητό σας. Αν κάποιος κλέψει το κινητό σας αναφέρατε τον κωδικό SIM (που είναι ο ίδιος με τον αριθμό του τηλεφώνου) και τον κωδικό IMEI στην εταιρεία κινητής τηλεφωνίας.

- Υπενθυμίστε στα παιδιά σας ότι δεν πρέπει ποτέ να στέλνουν προσωπικές φωτογραφίες ή βίντεο σε αγνώστους μέσω του κινητού τους ή να τις ανεβάζουν στο Διαδίκτυο. Σε καμία περίπτωση δε, δεν πρέπει να στέλνουν φωτογραφίες τρίτων, εάν αυτοί δεν το γνωρίζουν και δεν έχουν συναίνεση για αυτό.
- Πείτε στα παιδιά να μην απαντούν ποτέ σε μηνύματα από αποστολείς που δε γνωρίζουν ή που έχουν διαφημιστικό χαρακτήρα. Σε καμία περίπτωση δε, δεν θα πρέπει να προωθούν τα εν λόγω μηνύματα σε άλλα άτομα.
- Μάθετε στα παιδιά να προστατεύουν τα προσωπικά τους στοιχεία και ποτέ να μην καταχωρίζουν το αριθμό του κινητού τους τηλεφώνου σε φόρμες/αιτήσεις (ηλεκτρονικές ή μη) προς εταιρίες ή οργανισμούς. Εάν επιθυμούν να το κάνουν, τότε θα σας ενημερώσουν γι' αυτό και θα αναλάβετε εσείς τη διαδικασία, διαβάζοντας πρώτα τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα αυτά. Μια τέτοια εγγραφή ισοδυναμεί πολλές φορές με συναίνεση σε ένα συμβόλαιο, όπως κάνουμε στον πραγματικό κόσμο.
- Εξηγείστε στα παιδιά πως πρέπει να είναι πολύ προσεκτικά σχετικά με το περιεχόμενο που «κατεβάζουν» στο κινητό τους. Μάθετε εάν κάποιο παιδί σας μοιράζεται κάποιο περιεχόμενο που έχει κατεβάσει από το κινητό του ή από το Διαδίκτυο με τους φίλους του. Πιθανώς το κατέβασμα κάποιας πληροφορίας να είναι παράνομο σύμφωνα με τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Κλείνετε το Bluetooth όταν δεν το χρησιμοποιείτε και προσέχετε πολύ σε κοινόχρηστους χώρους, καθώς επιτήδριοι μπορούν να σας υποκλέψουν δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στο τηλέφωνό σας. Επίσης, μη δέχεστε ποτέ αρχεία ή μηνύματα από χρήστες Bluetooth και μην αποκαλύπτετε προσωπικά στοιχεία για τον εαυτό σας, εκτός και αν γνωρίζετε και εμπιστεύεστε τον παραλήπτη.
- Ενημερωθείτε από την εταιρία κινητής τηλεφωνίας για τους τρόπους που μπορείτε να αποκλείσετε την πρόσβαση των παιδιών σας σε περιεχόμενο και υπηρεσίες που αφορούν αποκλειστικά ενήλικες.

Ακρωνύμια και emoticons

Σε αίθουσες ανοιχτής επικοινωνίας (τα λεγόμενα «chat rooms») ή στα ηλεκτρονικά μηνύματα γίνεται πολύ συχνά χρήση συντομεύσεων. Οι συντομεύσεις αυτές είναι κατά κύριο λόγο στην αγγλική γλώσσα. Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει μερικά από τα πιο συνηθισμένα **ακρωνύμια**, με στόχο να μπορείτε από εδώ και στο εξής να τα αναγνωρίζετε στις διαδικτυακές επικοινωνίες των παιδιών σας και όχι μόνο:

Λ5	High 5 (κόλλα το)
24/7	24 ώρες την μέρα, 7 μέρες τη βδομάδα
3RS	Xeris (ξέρεις)
8LS	Thelis (θέλεις)
ANW	Any way (τέλος πάντων)
ASAP	As soon as possible (το συντομότερο δυνατόν)
ASL ή A/S/L	Age, Sex, Location (ηλικία, φύλο, τοποθεσία)
AFK	Away from keyboard (δεν είμαι κοντά σε πληκτρολόγιο)
B/c	Because (επειδή)
B4N	Bye for now (χαιρετώ για την ώρα)
BBL	Be back later (θα γυρίσω αργότερα)
BRB	Be right back (γυρίζω αμέσως)
BTW	By the way (παρεμπιπτόντως)
C	See? (βλέπεις;)
Comp	Computer (υπολογιστής)
CU	See you (τα λέμε)
CUL	See you later (τα λέμε αργότερα)
F2F	Face to Face (πρόσωπο με πρόσωπο)
FAQ	Frequently asked questions (συχνές ερωτήσεις)
JJ	Just joking (αστειεύομαι)
GL	Good luck (καλή τύχη)
GM	Good morning (καλημέρα)
GNT	Ginete (γίνεται)
GT	Giati (γιατί)

G2G / GTG	Got to go (πρέπει να φύγω)
IC	Ise (είσαι)
IDK	I don't know (δεν ξέρω)
L8R	Later (αργότερα)
LMIRL	Let's meet in real life (ας συναντηθούμε)
LOL	Laugh out loud (γελάω δυνατά)
LY4E	Love you forever (σ' αγαπώ για πάντα)
MLM	Milame (μιλάμε)
MR	Moro (μωρό)
MT	Meta (μετά)
MZ	Mazi (μαζί)
NA GN	Na gini (να γίνει)
NMZ	Nomizo (νομίζω)
NP	No problem (κανένα πρόβλημα)
PAL	Parents are listening (ακούνε οι γονείς μου)
PAW	Parents are watching (με παρακολουθούν (γονείς)
PLS	Please (παρακαλώ)
POS	Parent Over Shouler (γονέας από πίσω μου)
S^, S'UP	What's up? (τι γίνεται;)
SRY	Sorry (συγγνώμη)
THLS	Thelis (θέλεις)
THNX	Thanks (ευχαριστώ)
TLK	Telika (τελικά)
TPT	Τίποτα (τίποτα)
TR	Tora (τώρα)
TTYL	Talk to you later (τα λέμε αργότερα)
W8	Wait (περίμενε)
WB	Welcome back (καλώς ήλθες πίσω)
WTGP	Want to go private? (θέλεις να μιλήσουμε σε ιδιωτικό χώρο;)
WYCM	Will you call me? (Θα μου τηλεφωνήσεις;)

Τα **emoticons** είναι εικονίδια που έχουν ως στόχο να συμβολίσουν κάποιο ιδιαίτερο συναίσθημα. Τα σύμβολα emoticons αποτελούνται από χαρακτήρες οι οποίοι, όταν πληκτρολογούνται σε συνέχεια και διαβάζονται με το κεφάλι γυρισμένο 90 μοίρες προς τα αριστερά, θυμίζουν συγκεκριμένες γκριμάτσες της γνωστής φιγούρας «Smiley». Έτσι π.χ. το emoticon :-) σημαίνει χαρά.

Μερικά από τα emoticons που χρησιμοποιούνται ευρέως σε ηλεκτρονικά μηνύματα, σε chat rooms, κ.λπ. είναι τα παρακάτω:

:-)	χαμόγελο
:- (	λύπη
;-)	κλείνω το μάτι
:- O	έκπληξη
:- p	βγάζω τη γλώσσα
0 :-)	άγγελος
:- *	φιλάκι
:- #	κρατάω μυστικό
% - I	μπερδεμένος
>:- (	κακία / νεύρα
8 -)	φοράω γυαλιά
QQ	δάκρυα

Το Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου και η Δράση Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης Saferinternet.gr υλοποιούνται υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του προγράμματος πλαίσιου Safer Internet: <http://ec.europa.eu/saferinternet>.

Η δράση Saferinternet.gr αποτελεί τον εθνικό εκπρόσωπο του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Κέντρων Ενημέρωσης και Επαγρύπνησης Insafe: <http://www.saferinternet.org>.

Το έργο αυτό της Δράσης Ενημέρωσης Saferinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου βρίσκεται υπό άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 3.0 Ελλάδα (CC BY-NC-ND 3.0)

Επιτρέπεται η χρήση του έργου ως έχει και στο σύνολό του με αντιγραφή, διανομή και μετάδοση υπό τους εξής όρους:

1. Απαγορεύεται η χρήση του έργου μέσα στα πλαίσια σκοπού άμεσου ή έμμεσου κερδοσκοπικού.
2. Απαγορεύεται η διασκευή, η προσαρμογή ή η οποιαδήποτε άλλη μετατροπή, η αποσπασματική χρήση του έργου ή η δημιουργία παράγωγου έργου.
3. Απαγορεύεται η χρήση του έργου χωρίς αναφορά του δικαιούχου πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς και των όρων που διέπουν την παρούσα άδεια.

Η παρούσα άδεια σε καμία περίπτωση δεν αναίρει ή περιορίζει το ηθικό δικαίωμα του δικαιούχου πνευματική ιδιοκτησίας.

Για αιδημότητα άλλη χρήση πέραν αυτής που προβλέπεται από τη συγκεκριμένη άδεια, απαιτείται γραπτή άδεια από τον δικαιούχο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Για να δείτε αντίγραφο της άδειας, επισκεφθείτε:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/gr/>

Εκδότης: Safer Internet Hellas

Τηλ.: 210 6212365
Email: info@saferinternet.gr
URL: www.saferinternet.gr

Copyright © 2012 Safer Internet Hellas

Γραμμή Βοηθείας

800 11 800 15

Εάν το Διαδίκτυο δυσκολεύει τη ζωή
του παιδιού σας ζητήστε βοήθεια

safeLine

www.safeline.gr

Καταγγείλετε παράνομο
περιεχόμενο στο Διαδίκτυο

Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου
Δράση Ενήμερωσης

s@ferinternet.gr
για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο

Χρυσή Χορηγός

 COSMOTE